

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

FORD: 5.4. Sociologie

Komentář vypracoval: Prof. Dana Hamplová, Ph.D.

Datum zpracování: 15.srpna 2022

Tento dokument poskytuje komentář k bibliometrickým analýzám (Modul 2) v rámci Metodiky 17+. Podklady vycházejí z Bibliometrické zprávy 2016 – 2020, ford 5.4 Sociology, která obsahuje analýzy výsledků z databáze Scopus. Výhodou databáze Scopus ve srovnání s WoS je užší oborové zaměření, díky čemuž Ford 5.4 zahrnuje obory Sociology and Political Science, Anthropology, Demography a Gender Studies. Podrobný seznam časopisů zařazených ve fordě 5.4 (viz Příloha_SCOPUS_journal ranking 2016_2020) ukazuje, že časopisy z oboru fyzické antropologie či ekonometrie jsou zastoupeny jen velmi okrajově. Nevýhodou databáze Scopus naopak může být její přílišná šíře. Z Přílohy Scopus Journal Ranking vyplývá, že do fordě Sociologie spadá téměř 8 tisíc časopisů. Výsledkem je vyšší počet hodnocených výstupů. Zatímco ve fordě 5.4. Sociologie vstupovalo do hodnocení 648 výstupů WoS, ve Scopu je to 2080 výsledků. Dalším důsledkem širokého rozpětí databáze Scopus je otázka kvality zařazených časopisů, tj. že databáze může zahrnovat i periodika pochybné pověsti.

Základní otázky – obory FORD

- 1. Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ...)**

Podle Bibliometrické zprávy za toto období vstupuje ve fordě 5.4 Sociologie do hodnocení celkem 2080 výsledků z databáze Scopus. Z hlediska kvantity celkový publikační výkon ve fordě 5.4 Sociologie výrazně stoupal a mezi roky 2016 až 2019 došlo k více než 80procentnímu zvýšení produkce (276 publikací za rok 2016 a 506 za rok 2019). V roce 2020 pak došlo k mírnému propadu (cca 4 procenta), ale může se jednat jen o náhodné vychýlení.

Graf Mezinárodní srovnání oboru z bibliometrické zprávy ukazuje, že při srovnání rozložení publikací v kvartilových pásmech česká produkce ve fordu Sociologie za světem zaostává. 53 % českých výsledků leží pod mediánem, ve světě je to pouze 35 %. Výrazně nižší podíl české produkce naopak spadá do pásma Q1 (22 % ČR, 40 % svět). Srovnatelný se světem je však český výkon v pásmu Q2.

Zatímco v případě výsledků WoS stabilně a výrazně klesal podíl produkce v pásmu Q4 a pozvolně narůstal podíl produkce nad mediánem (pásma Q1 a Q2), bibliometrické trendy z databáze Scopus jsou komplikanější. Na jednu stranu platí, že podíl výsledků ve Scopus pásmu Q1 se za pět sledovaných let téměř zdvojnásobil (nárůst z 15 na 27 %). Na druhou stranu podíl výstupů nad mediánem v databázi Scopus nenarůstal, ale naopak byl nejvyšší v roce 2016 (53 %), po propadu cca 10 procentních bodů v letech 2017 – 2018, se začal postupně zvyšovat a v roce 2020 dosáhl 52 %.

Zatímco při analýzách dat z databáze WoS bylo možné konstatovat, že kvantitativní nárůst počtu výsledků byl doprovázen sice slabým, ale nezanedbatelným kvalitativním nárůstem, v případě výsledků Scopus podobný trend nepozorujeme.

2. Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.

Bibliometrická analýza má dva základní problémy. Prvním problémem je, že bibliometrické analýzy všech databází nezahrnují jiné než časopisecké publikace. To není specifikum databáze Scopus a blíže se k problému vyjadřuje Komentář k bibliometrické zprávě Web of Science.

Druhým problémem je šíře databáze Scopus. Na jednu stranu se jedná o výhodu, protože tato databáze obsahuje relevantní časopisy v oblasti sociálních a humanitních věd, které se nedostaly do databáze WoS. Výhodou je i zařazení některých relevantních (a kvalitních) časopisů, které z vypadly z bibliometrického hodnocení WoS kvůli problematickému zařazení do kategorií (např. Urban Studies). Na druhou stranu však šíře databáze zvyšuje riziko zařazení časopisů s proměnlivou kvalitou.

3. Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodických v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?

Mezi oběma databázemi existuje významný překryv, především u zahraničních časopisů, databáze Scopus však zahrnuje i řadu domácích časopisů. Zásadnější rozdíl existuje v klasifikaci časopisů do pásem. Vzhledem k vyššímu počtu časopisů indexovaných v databázi Scopus jsou pásma širší a do pásma Q1 a Q2 tak spadá vyšší počet časopisů.

Výsledkem pak bývá lepší kvartilové hodnocení stejného časopisu. Specifickou otázkou zůstávají časopisy, které nebyly zařazeny do databáze WoS, ale ve Scopus mají poměrně dobré hodnocení. Těmto časopisům by se měla věnovat v budoucnosti zvýšená pozornost.

4. Má obor vysokou úroveň své produkce ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?

Na základě poskytnutých dat se produkce velmi těžko srovnává. Jak jse ale uvedeno v bodu 1, česká produkce z hlediska řazení do kvartilových pásem zaostává a většina výstupů stále směřuje do časopisů v pásmu Q3 a Q4.

5. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? Odpovídají publikace klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně výzkumu v oboru FORD do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).

Vzhledem k nedostupnosti informací o konkrétních výsledcích tento komentář vychází z Přílohy WoS OECD SCOPUS journal ranking 2016_2020. Až na výjimky (např. American Journal of Physical Anthropology, Journal of Human Evolution), většina časopisů zařazených do fordu 5.4 Sociologie spadá do oblasti sociálních věd. Ve fordu 5.4 dochází k největším překryvům mezi sociologií a politologií.

6. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO (viz referenční údaje a vaše znalosti oboru)?

Mezi nejvýznamnější z hlediska personálních kapacit v oboru sociologie patří následujících 10 institucí: Univerzita Karlova, Masarykova univerzita, Sociologický ústav AV ČR. Podle databáze RIV v letech 2017 – 2020 působilo v oboru sociologie na UK 355 autorů, na MU 147 autorů a na SOÚ 146 autorů. Z hlediska výstupů Scopus D1 a Q1 mají výraznější produkci pouze Karlova a Masarykova univerzita, které vyprodukují přes polovinu českých výstupů ve Scopus D1 a Q1.

Pokud výsledky vztáhneme k velikosti organizace, z hlediska publikací ve Scopus se zdá být nejefektivnější Masarykova univerzita. Platí to jak o D1, tak Q1. Například v pásmu D1 autoři z MU za dané období publikovali 29 výstupů, autoři z UK publikovali 46 výstupů,

ale při 2,5 vyšším personálním zabezpečení. V pásmu Q1 je nepoměr ještě větší (110 výstupů pro UK a 90 pro MU).

Základní otázky – významné VO v oboru

- 7. Jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?**

Pokud bibliometrický profil nejvýznamnějších institucí v oboru sociologie vztáhneme ke grafu Mezinárodní srovnání oboru, v podílu publikací v pásmech Q1 a Q2 všechny organizace výrazně zaostávají. Zatímco ve světě přibližně 40 % světové produkce směřuje do časopisů v pásmu Q1, v případě Univerzity Karlovy, Masarykovy univerzity i Sociologického ústavu produkce v Q1 představovala 31 %. Vyšší se zdají být podíly Q1 publikací pouze u České zemědělské univerzity, v tomto případě se však může jednat o časopisy z oblasti přírodních věd, případně ekonomie.

- 8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska mise těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu mohou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)**

Ve všech případech se jedná o instituce, jejichž základní misí je základní výzkum, případně pedagogické působení.

- 9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?**

Ne

- 10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?**

Ne